

V skobec ga ujemi!

Spisal *Furaj Pangrac.*

I.

ravnov Jože je imel golobe. Rad jih je imel, jako rad; zato jih je pa hodil zmeraj gledat in kar po cele ure je prečepel pred golobnjakom ter se zagledal zdaj v tega, zdaj v onega goloba. E, bilo pa je tudi res veselje gledati to nedolžno živalco: kako so se lepo izpreletavali golobje, kako se jim je lepo perje bleščalo v solnčnih žarkih, kako so lepo grulili „grû-û, grû-û“ in klicali svoje mlade, ko so jim prinašali drobnih zrnč za kosilce . . . Rad, jako rad je torej imel Jože golobe; bil je vedno zamišljen vanje, celo v šoli.

Nekoč so delali račun v šoli. Prištevali so drevesa k drevesom. „Povej, koliko jih je zdaj, Traven Jože!“ vpraša učitelj. Jože pa, ki je bil v duhu pri svojih golobih, je odgovoril: „Dvanajst, dva pa ležeta, pa vsi so moji!“

Vsa šola se je zasmejala na glas njegovemu odgovoru. In tistikrat smo ga vsi, ki smo bili malo bolj navihani in nagajivi, vedno in vedno povpraševali: „Jože Travnov, pa si ti golob, kaj, da tako neumno odgovarjaš?“ In preprosti Jože je pravil vedno in vedno: „Jaz nisem golob; doma jih pa imam, dvanajst jih imam, dva pa ležeta, pa vsi so moji! . . .“

Nekoč, ko pride Jože iz šole, zapazi obilo perja ležati po tleh pred golobnjakom. Ni vedel prav, kaj pomeni to; zaskrbelo ga je pa le. Brž steče v hišo ter povpraša mamo: „Ali veste, mama,“ je rekel, „zakaj je toliko perja pred golobnjakom,“ je rekel, „meni se to čudno zdi,“ je rekel. Mama mu je pa rekla: „Nič hudega, Jože, nič hudega! Poletje prihaja, pa se skubijo golobi.“ — „Da le ni nič hudega, potlej je že dobro; mene je kar zaskrbelo, da bi bilo kaj hudega.“

Skrb ga je za sedaj minila. Jože je šel z loncem pred golobnjak ter zroč v svoje golobe, pridno zajemal iz piskrca; jedel je južino. Seveda mu je kapljalo od ust in se cedilo po obleki, ko je vedno zijal v golobe; e, kaj, saj jopič, srajco operejo, golobov, takih lepih golobov pa ne vidi vsak dan . . .

„Lejte ga, Jožeta, lejte ga, Jožeta, že spet je z golobi,“ je zavpil norčavo hlapec, ki je ravno napajal konje. — Jože se ni zmenil za te besede ali jih pa slišal ni, ampak kar naprej nemoteno zajema iz piskrca.

Tedaj pa zavpije še enkrat hlapec na glas in krepko: „He-hej, Jože! A že spet ješ z golobi? Zakaj pa z žlico ne, ha-ha-ha-ha! . . .“ Toda Jože tudi zdaj ni slišal hlapca ali ga pa ni hotel slišati. Ta pa, jezen, da ga že tako majhna žaba ne posluša, spusti konja v hlev, sam pa se razkorači pred dečkom ter zavpije na ves glas: „Še v šolo pojdi, Jože, h golobom in spi pri njih in moli z njimi, potlej te pa ne bodo več otroci povpraševali: „Jože, pa si ti golob? . . .“ Ali Jože se tudi zdaj ni dal motiti. Vstal je ter šel s piskrcem in žlico v roki na drugo stran golobnjaka, kjer je mirno dalje užival južino ter gledal z one strani golobe. Od ust pa mu je kapljalo sedaj še bolj . . .

II.

Nekega jutra zapazi Jože veliko, veliko golobjega perja po tleh. Vedel je sicer, kaj to pomeni, kakor je bila povedala mati, a ga je le močno zaskrbelo. Zato vpraša zopet: „Mama, ali je kaj hudega, ali se le skubijo, ker prihaja poletje?“

„Pa je veliko perja po tleh?“

„Veliko, le pogledjte!“

„Pa ne hodi kragulj po golobe, kaj?“

Jožetu zmanjka sape in ves prebledi. „Kragulj . . . po golobe . . . po moje golobe! . . . To vendar ne gre! . . .“ stoče in javka in stopica pred materjo . . . Zdaj reče mati: „Jože, preštej golobe!“

Jože je začel šteti. In je štel, štel . . . a glej čudo: enkrat jih našteje 10, drugič 14, v tretje 8, potem 15! . . . „Saj jih je še več, kot sem mislil,“ reče na to in se tolaži, a svojim besedam ne verjame.

* * *

Kakor črn strah je čepel tedaj grdi kragulj na visoki bukvi vrhu hriba, kjer je imel mlade ter gledal poželjivo dol na Travnovega Jožeta golobe. In ko tako gleda, gleda, zapazi, da se zopet golobi kakor že tolikrat prav nedolžno igrajo vrhu strehe. — Zdaj zleti kragulj visoko pod nebo. Pod nebom se vrti nekaj časa. Hipoma pa se spusti in plane naravnost na enega izmed golobcev, ki so se igrali vrhu strehe. „Klop!“ je reklo, ko se je vrgla ta grdoba na prestrašeno živalco. Golobec je bolešno zacvilil, drugi pa so prestrašeno zagrulili ter se zakadili in butnili v golobnjake. Kragulj pa ni vprašal, ali je prav ali ne, ampak je kar zasadil v svoj plen ostre kremplje, da se je perje usulo po strehi in da se je pokazala rdeča kri, ter odnesel strmečemu Jožetu golobca pred nosom.

Vse to je trajalo le en hip, par sekund. Jože je obstal na mestu, kjer je prešteval golobe, ko se je to godilo; levica se mu je skrčila sama od sebe in se položila na srce kakor da bi hotela zabraniti vhod prebridkim slutnjam, ki se že uresničujejo; desnica se je dvignila kakor bi hotela pregnati grozeči oblak nesreče; usta so mu bila napol odprta in pogled obrnjen na mamo kakor da hoče vprašati: „Mama, ali ni zdaj hudo? Ali se le trebijo golobi, ker prihaja poletje?“ — — „Ne, ne! Ne trebijo se go-

lobi; tu je kragulj, kragulj, kragulj!“ vpije mati. — „Jezus, Marija! Pomagajte, pomagajte, pomagajte!“ zastoče in zajavka Jože ter steče v strahu in trépetu za kraguljem, a ta skoro že izgine njegovim očem.

Ves dan je tulil Jože pred golobnjakom, da se je slišalo na konec vasi; ves dan je čakal s kameni v rokah na kragulja: a ne goloba ne kragulja ni bilo več nazaj; ševeč, sčasoma je pobral kragulj še vse ostale golobe, Jožetu so ostali le prazni golobnjaki . . .

Bridke solze je prelival zdaj Jože na razvalinah mlade svoje sreče . . .

III.

Nekega lepega dne reče hlapec: „Ti, Jože! Lej, vse golobe ti je podavil kragulj, a on še živi in nič žalega se ni zgodilo temu grduhu. Viš, ti si redil golobe, da se je oni na hribu mastil z njimi; ti si se jokal in se še jokaš, kadar se spomniš nanje, a mrhač grdi se ti smeje z bukve. To si mevža, Jože, ti rečem, da ga še nisi ujel!“

Golobi, ki so bili Jožetu še ne pred dolgim časom vse na svetu, niso imeli zanj zdaj več take veljave. Vendar pa je ob hlapčevih besedah zaskolela dečka še nezaceljena rana ter se mu zbudila obenem želja po maščevanju. To bi z veseljem zadal Jože rušilcu mlade svoje sreče smrtni udarec, to bi z veseljem potopil grdega kragulja v žlici vode, ko bi mogel. A svest si svoje nemoči proti kragulju, je v tihi žalosti in jezi polagoma pozabljal, kar se je hudega zgodilo z golobi. Danes pa mu je hlapec zanelil iznova ogenj sovraštva do kragulja, iznova mu zbudil speče želje po maščevanju. Zato mu je odgovoril Jože: „Oh, ujemi ga, ustrelj, pobij! . . .“

„Saj ga tudi bom! Še preden bo solnce v zatónu, bo kragulj v mojih rokah. V skobec ga ujamem.“

„Oh, daj ga, daj ga, Janez! V skobec ga ujemi, Janez!“

„Brez skrbi! Še danes bo zaguznil, boš že videl!“

In hlapec je šel in nastavlil vrhu strehe skobec. V skobec je položil repo in v repo je nabodel kurjega perja, tako da je bilo videti, kakor bi golob čepel tamkaj. „Boš že videl,“ je zatrjeval iznova hlapec, „preden bo solnce za gorami, se bo zvijal kragulj krvav pred tvojimi nogami.“

„Oh, le daj ga, le daj ga, Janez!“

* * *

Pa se mu je le presukalo temu grduhu, kragulju: prej je on grabil in trgal in davil, zdaj pa je njega zgrabil skobec vrhu strehe in ga trga in davi: kragulj je šel res v nastavljeno past, res se je ujel v skobec, kakor je bil pravil hlapec, da se bo.

„Ali vidiš, Jože?“ vpraša zdaj hlapec.

„Vidim,“ odgovori Jože v zadregi . . .

„Zdaj pa je iztaknil, kar je iskal in kar je že zdavnaj zaslužil. Solnce še ni v zatónu, a kragulj je že naš, se že zviija s strto perutjo in strto glavo v nastavljenem omrežju . . .“

Jože molči. Nekam čudno zro vrhu strehe njegove oči. In levica se mu zopet skrči in zastane na srcu kakor tedaj, ko je padel kragulj zviška na streho in je zajčal bolešno golobec v krempljih njegovih, in desnica se mu dvigne kakor da bi pretila in klicala: dovolj, dovolj je že prelite krvi, in gledal je na mamo, ki se je prikazala na pragu, in odprl je usta in je rekel Jože, tako je rekel: „Mama, golobi se ne trebijo, in poletje ne prihaja, a je hudo, hudo . . .“ In je kazal z iztegnjeno desnico na kragulja vrhu strehe in klical žalostno: „Kri, kri, mama! . . .“ In ta desnica je pretila in desnica je klicala: „Dovolj, dovolj krvi! . . .“

Hlapec prinese kragulja s strehe. Vrže ga pred golobnjak, ukovanega in strtega v težkem železju. Zvijal se je zdaj v resnici kragulj pred Jožetovimi nogami, ves krvav, s povešeno glavo in strto perutjo. Vroč kri mu je kapljala iz kljuna in rdečila golobje perje, edini ostanek nekdanje dečkove sreče. Kragulj je povetil glavo in zapiral žalostne oči. Kri pa, ki je kapljala iz kljuna, je klicala, je vpila: „Usmiljenje, usmiljenje! . . .“

„Stran, stran!“ zajavka zdaj bolešno Jože. „Stran, stran!“ zajavka in si zakriva obraz, da ne bi videl kragulja, ki mu je presunil mlado srce. „Stran, stran; izpusti ga, Janez, pravim!“

„Strela, ali si znorel, da tako govoriš?“ zavpije začudeno Janez. A deček le javka, a deček le prosi: „Izpusti ga, pravim, izpusti ga, Janez! . . .“

„Strela, ali si res znorel? Golobe ti je skubil in davil, in zdaj ti ga naj izpustim?“

„Saj ni vedel, kaj je delal; izpusti ga, pravim!“

„O-ho! Ni vedel! Pa še kolikrat je vedel, in vse huje se je godilo golobom, ko jih je drl ta mrkač, kakor se godi zdaj njemu samemu!“

„Morda je pa vzel golobe kateri drugi kragulj, ne ta! — Oh, stran, stran! Izpusti ga, izpusti, prosim te!“

Mati, ki je še vedno stala na pragu, je rekla, ko je to slišala: „Janez, pa slušaj, ga pa izpusti.“

Hlapec neverno pogleda mater. Čudi se, da more tudi mati govoriti tako kakor mlečnozobi Jože, ki je bržčas znorel, ali ga pa še pamet ni srečala. Nekaj čudno zamomlja, a kragulja se ne pritakne. Pa mu spet reče mati: „Janez, pa slušaj, pa izpusti kragulja, je tudi siromak.“

Hlapec se malomarno posmeje. „Pa bom,“ reče, zgrabi kragulja v skobcu ter ga odnese za skedenj. „A živega te ne izpustim,“ si misli ter odpre skobec. Tedaj pa je kragulj že poginil. Mrtev telebne iz skobca na tla. — —

„Mama, vedno vas bom imel rad.“

„Zakaj?“

„Zato, ker ste Janezu ukazali tako.“

„Pa samo zato?“

„O, ne samo zato; veste, zato tudi . . . zato največ, ker ste vi moja dobra mama.“

„Pa golobčkov zdaj ne bo več pri hiši; ali ti ne bo hudo po njih? . . .“

„Malo že! — Bom pa pri vas, mama; pri vas sem še rajši . . .“

„No, le priden bodi, Jožek moj, bom pa teto prosila, da ti pošlje dva.“

„Oh, mama! . . .“

V zimskem jutru.

Spisal *Andrej Rapè.*

Sem od Grintavca je pihal leden veter. Kogar si srečal, vsak je tiščal obe pesti v žepih in stiskal suknjo k sebi, zakaj veter je bil rezek, da se je zajedal v mozeg in kosti. Vrabci so tiščali k dimnikom, in vrane so kvakale hrupavo, stoječ po strehah in letah kozelcev, semintja stopicaje.

Bohinčev Ila je prihitel v sobo. Za nikogar se ni zmenil. Ročice je imel modrordeče. Kot jabolko okroglo ličece je bilo rdeče kot kuhan rak.

„Tonček, to brije!“ je zaklical, ko se je skobacal k peči.

Bohinčev Ila, dal si je to ime sam, pravzaprav mu je bilo ime Filip, je bil korenjak petih let. Pa vam je zajeten in krepak, bolj kot marsikak šolarček, ki ga mora mati priganjati v šolo. Mraza se ne boji. Doli ob Savi brazda z rokami po vodi veninven, pa naj je še tako mraz. Ej, vodo ljubi. Zato je pa tudi vedno čeden in snažen. Brk ne nosi okolo ust kakor nekateri njegovi vrstniki. Umiva se od sile rad. Pa je njegova koža tudi sveža in zdrava ter lepa kakor pomladne rože živi cvet.

„Kaj ne, da brije“, mu odgovori za dve leti starejši Tonček. „Mama je rekla, da bo snežilo. Ti, Ila, veš kaj, pripraviva si danes, ko je tako mraz, metle, da zmeteva sneg do soseda, če bo res padal.“

In takoj je bil Ila z zapečka. „Kako pa jih narediva?“ je rekel in se oblastno postavil sredi hiše.

„Ondi v kuhinji sta dva droga,“ pripoveduje Tonček. „Na ta droga naveževa brezovja, saj ga je dosti v drvarnici!“

Ila je že tekkel po brezovje. Tonček pa v kuhinjo po droga. Vse sta imela sedaj — ali kaj, ko pa nista imela vrvce. Brezovja nista imela s čim privezati na droga.

Sem po mostu je pridrdral voz. Hlapec Janez je pripokal z bičem. Janez in Ila — ej, to sta bila prijatelja! Ila je bil Janezov pravi „fant“. Pa Ila tudi ni dolgo premišljal, kje dobi vrvce, ko je ugledal Janeza na dvorišču. Stekel je ven.

„Janez!“ je poklical.

„Kaj je, Ila?“ je vprašal hlapec.

„Metlo bom naredil, da jutri zmetem sneg do soseda.“

„Misliš, da bo jutri sneg?“